

ANITA DAJAMANT

CRVENI
ŠATOR

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Anita Diamant

THE RED TENT

Text Copyright © 1997 by Anita Diamant

Published by arrangement with St. Martin's Publishing
Group.

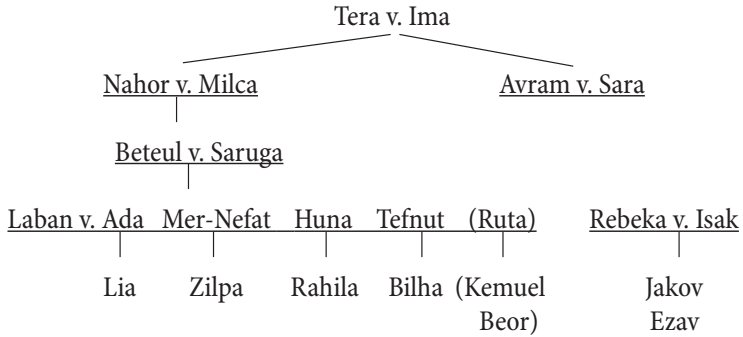
All rights reserved.

Translation Copyright © 2001, 2013, 2024 za srpsko
izdanje, LAGUNA

Emiliji, mojej kčeri

POKOLENJA

PRVA POKOLENJA

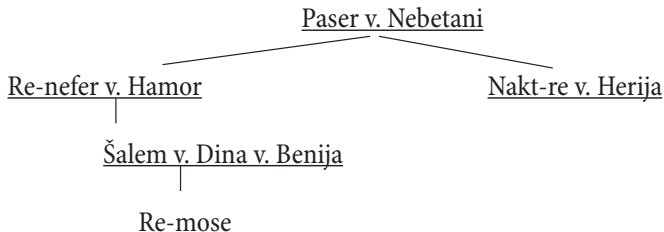

JAKOVLJEVA DECA

EZAVOVA DECA

DINA U EGIPTU

Prolog

Toliko smo dugo bile izgubljene jedne za druge.

Moje ime vam ne znači ništa. Sećanje na mene je prah.

Nije to vaša krivica, niti moja. Lanac koji je povezivao majku i kćer pokidan je i reč je prešla na čuvanje muškarcima, koji nikako nisu mogli da znaju. Zato sam postala beleška, a moja priča kratki izlet iz dobro poznate povesti moga oca Jakova i slavne hronike Josifa, moga brata. U retkim prilikama kad bi se setili – bila sam žrtva. Negde na početku vaše svete knjige postoji odeljak koji, izgleda, kaže da sam bila silovana, a zatim pripoveda krvavu priču o tome kako je moja čast osvećena.

Pravo je čudo da je ijedna majka kasnije nazvala svoju kćer Dina. Ali neke jesu. Možda ste pogodili da sam ja nešto više od bezglasne beleške u tekstu. Možda ste to čuli u muzici mog imena: prvi slog visok i jasan, kao kada majka doziva dete u sumrak; drugi zvuči meko, poput šaputanja tajni na jastuku. Di-na.

Niko ne pamti moju veštinu babice, ni pesme koje sam pevala, niti hleb koji sam mesila za svoju nezasitu braću.

Ništa nije ostalo osim nekoliko osakaćenih pojedinosti o onim sedmicama u Šehemu.

Mnogo više ima da se ispriča. Da je od mene traženo da govorim, započela bih pričom o pokolenju koje me je odgajilo, čime jedino i može da se počne. Ako želite da shvatite neku ženu, morate prvo da pitate o njenoj majci, a zatim da pažljivo slušate. Priče o hrani pokazuju snažne veze. Setna ćutanja označavaju nedovršene poslove. Što više pojedinosti kći zna o životu svoje majke – bez trzaja i cviljenja – to je jača.

Naravno, kod mene je to još složenije pošto sam imala četiri majke. Svaka je grdila, poučavala i negovala nešto drugo u meni, darivala me drugačijim darovima, usadivala mi drugačije strahove. Lia mi je dala život i svoju sjajnu oholost.

Rahila mi je pokazala gde se stavljaju babički kamenovi i kako da uredim kosu. Zilpa me je navela da mislim. Bilha je slušala. Svaka moja majka drugačije je spremala jela. Govorile su s mojim ocem sasvim različitim tonovima – i on s njima. A treba da znate da su moje majke bile i sestre, Labanove kćeri od različitih žena, iako moj deda nikada nije priznao Zilpu i Bilhu. To bi ga stajalo još dva miraza, a on je bio škrta svinja.

Kao i sve sestre koje žive zajedno i dele muža, moja majka i moje tetke isplele su zamršenu mrežu odanosti i zlobe. Menjale su tajne poput narukvica, a zatim ih predavale meni, jedinoj preživeloj kćeri. Govorile su mi stvari za koje sam bila premlada da ih čujem. Obuhvatale su mi lice dlanovima i tražile od mene da se zakunem da ću upamtiti.

Moje majke su se ponosile što su mom ocu rodile toliko sinova. Sinovi su ponos i merilo žene. Ipak, rađanje dečaka, jednog za drugim, nije bilo izvor potpuno čiste radosti u ženskim šatorima. Moj otac se hvalisao svojim bučnim plemenom i njegove žene su volele moju braću, ali su žudele i za kćerima i jedna drugoj se žalile na muškost Jakovljevog semena.

Kćeri olakšavaju majčinsko breme – pomažu u pređenju, mlevenju žita i beskrajnim dužnostima čuvanja dečaćića, koji su, šta god im se govorilo, uvek piškili u uglove šatora.

Drugi razlog što su žene želele kćeri bio je da sačuvaju svoje uspomene živim. Kada se odviknu od sise, sinovi više ne slušaju priče svojih majki. Zato sam ja odabrana. Moja majka i moje majke-tetke pričale su mi beskrajne priče o sebi. Bez obzira na ono što bi im ruke radile – držale bebe, kuvale, prele, tkale – punile bi mi uši.

U rumenoj senci crvenog šatora, šatora mesečnice, provlačile su prste kroz moje uvojke ponavljajući nestašluke iz mladosti i kaže o svojim porođajima. Njihove priče bile su poput žrtava nade i snage, podastrtih Kraljici Neba, samo što ti darovi nisu bili namenjeni nikakvom bogu ili boginji – nego meni.

Još osećam koliko su me moje majke volele. Njihova ljubav uvek mi je mnogo značila. Hranila sam se njome. Održavala me je živom. Čak i kada sam otišla od njih, pa i sada, kada su one već odavno mrtve, teši me uspomena na njih.

Prenela sam priče svojih majki sledećem pokolenju, ali priče o mom životu bile su mi zabranjene, i to ćutanje gotovo je ubilo srce u meni. Nisam umrla, nego sam živela, dovoljno dugo da mi druge priče ispune dane i noći. Gledala sam kako bebe otvaraju oči prema novom svetlu. Našla sam povoda za smeh i zahvalnost. Bila sam voljena.

A sada ste došle k meni – žene ruku i stopala mekih kao u kraljica, sa više lonaca za kuvanje nego što vam je potrebno, tako bezbedne u trudnoći i tako slobodnih jezika. Došle ste gladne izgubljenih priča. Žudite za rečima koje bi ispunile ogromnu tišinu što me je progutala, i moje majke, i moje bake pre njih.

Volela bih da imam više da vam kažem o svojim bakama. Strašno je koliko je toga zaboravljeno. Zbog toga je, pretpostavljam, sećanje sveto.

Toliko sam zahvalna što ste došle. Izliću sve iz sebe, tako da od ovog stola odete zadovoljne i očvrslе. Blagoslovene da su vaše oči. Blagoslovena da su vaša deca. Blagosloveno da je tlo ispod vas. Moje srce je kutlača prepuna slatke vode.

Selah.

Prvi deo

PRIČE MOJIH MAJKI

Poglavlje prvo

Njihove priče počinju danom kada se pojavio moj otac. Rahila je utrčala u logor, bacajući kolena i vičući kao tele odvojeno od majke. Pre nego što je iko stigao da je prekori što se ponaša poput divljeg dečaka, otpočela je bez daha zamršenu priču o strancu na izvoru, prosipajući reči kao vodu po pesku.

Divlji čovek bez sandala. Čupava kosa. Prljavo lice. Poljubio ju je u usta, rođak, sin njihove tetke, koji je umesto nje napojio ovce i koze i oterao razbojнике sa izvora.

„Šta brbljaš?“, upitao je njen otac Laban. „Ko je došao na izvor? Ko ga je dopratio? Koliko torbi nosi?“

„Uzeće me za ženu“, saopštila je Rahila kao pouzdanu činjenicu kada je najzad došla do daha. „Kaže da sam stvorena za njega i da će se sutra oženiti mnome. Dolazi da me isprosi od tebe.“

Lia se na ovu objavu namrštila. „Da se oženi tobom?“, upitala je prekrstivši ruke i zabacivši ramena. „Ti nećeš dorasti za brak još godinu dana“, rekla je starija devojka koja se, iako samo godinu-dve starija od Rahile, već ponašala kao glavna

žena u malom domaćinstvu svog oca. Četrnaestogodišnja gospodarica Labanove kuće volela je da sa svojim sestrama govori nadmenim, materinskim tonom. „Šta se to događa? I kako je uspeo da te poljubi?“ Ovo je bilo strašno kršenje običaja – bez obzira na to što se radilo o rođaku i što je Rahila bila dovoljno mlada da se smatra detetom.

Rahila je isturila donju usnu na način koji bi samo nekoliko sati ranije bio detinje pućenje. Nešto se dogodilo otkako je jutros otvorila oči, kada je najvažnije u njenoj glavi bilo da nađe mesto na kom Lia krije med. Lia, ta mazga, nije htela da ga podeli s njom, nego ga je čuvala za goste i davala pomalo samo maloj tužnoj Bilhi i nikom drugom.

Rahila je sada mislila samo o čupavom strancu čije su se oči srele s njenima, uz udar prepoznavanja koji ju je protresao do kostiju.

Rahila je znala šta Lia hoće da kaže, ali činjenica da još nije počela da krvari za nju je bila beznačajna. Obrazi su joj planuli.

„Šta je?“ upita Lia, kojoj je odjednom postalo zabavno. „Satrvena je. Pogledajte je“, reče. „Jeste li ikada pre videli ovu curu da rumeni?“

„Šta ti je uradio?“ upita Laban režeći kao pas koji je spazio neznanca pored svog stada. Stisnuo je pesnice, natušitio obrve i svu pažnju okrenuo Rahili, kćeri koju nikada nije udario, kćeri koju je retko gledao pravo u lice. Plašila ga je otkako se rodila; bio je to cepajuć, silovit dolazak koji je ubio njenu majku.

Kada je najzad izašla, žene su se zapanjile da je tako sitna beba – i uz to devojčica – prouzrokovala takve patnje, koštala svoju majku toliko krvi i, na kraju, života. Rahilino prisustvo bilo je moćno poput mesečevog i isto toliko lepo. Niko nije mogao da joj ospori lepotu. Čak i kao dete koje je obožavalo

lice sopstvene majke, znala sam da Liina lepota bleedi pred lepotom njene mlađe sestre, zbog čega sam se uvek osećala kao izdajnica. Ipak, poreći to bilo bi isto što i sporiti suncu toplotu.

Rahilina lepota bila je retka i opčinjavajuća. Njena smeđa kosa imala je bronzani preliv, a koža joj je bila zlatna, medna, savršena. Oči su joj u tom ćilibarskom optoku bile iznenađujuće tamne, ne prosto tamnosmeđe, nego crne poput uglračanog opsidijana ili dubine bunara. Iako je bila sitnih kostiju i, čak i u trudnoći, malih grudi, imala je mišićave ruke i dubok glas kakav bi pristajao mnogo krupnijoj ženi.

Jednom sam čula dvojicu pastira kako se spore oko toga šta je na Rahili najbolje, što je inače bila igra u kojoj sam i sama učestvovala. Za mene su najsavršenija pojedinost Rahilinog savršenstva bili obrazi, visoki i čvrsti na njenom licu poput smokava. Dok sam bila beba, posezala sam za njima, trudeći se da uzberem voćke koje bi se pojavile kada se nasmeši. Kada sam shvatila da ih ne mogu ubrati, stala bih da ih ližem, očekujući slast. Moja lepa tetka bi se smejala, dubokim smehom iz utrobe. Volela me je više od svih sestrića zajedno – ili je bar tako govorila dok mi je plela kosu u naročite pletenice za koje je rukama moje rođene majke nedostajalo strpljenja ili vremena.

Gotovo je nemoguće preterati u veličanju Rahiline lepote.

Čak i kao beba bila je dragulj na boku, čiji god bio, koji ju je nosio tamo-amo, ukras, retko zadovoljstvo – crnooko dete zlatne kose. Nadimak joj je bio Tuki, što znači „slast“.

Sve su žene brinule o Rahili nakon što je Huna, njena majka, umrla. Huna je bila vešta babica poznata po svom grlesnom smehu i žene su je mnogo oplakivale. Nijednoj nije bilo teško da pazi na Hunino siročće. Čak bi i muškarci, kojima su bebe bile oćaravajuće koliko i kamenovi iz ognjišta, umeli da se sagnu i pređu žuljevitim dlanovima preko njenih prelepkih obraza. Zatim bi se uspravili, omirisali prste i zatresli glavom.

Rahila je mirisala poput vode. Zaista! Kuda god bi moja tetka prošla, osećao bi se miris sveže vode. Bio je to neverovatan miris, zelen i radostan, a u tim prašnjavim brdima i miris života i bogatstva. Zaista, mnoge je godine moja porodica preživela samo zahvaljujući Labanovom izvoru.

Postojala je nada, dok je ona bila mala, da će Rahila postati vodena veštica, koja ume da pronađe skrivene izvore i podzemne struje. Nije ispunila ta nadanja, ali miris slatke vode nekako se upio u njenu kožu i uselio u njenu odeću. Mala deca bi često nestajala da bi ih pronašli, nevaljalce jedne, kako spavaju na njenim pokrivačima sisajući palac.

Nije čudo što je Jakov na izvoru bio opčinjen. Drugi muškarci su se privikli na Rahilin izgled, pa čak i na njen zapanjujući miris, ali Jakovu ona mora da je izgledala kao priviđenje. Pogledao ju je pravo u oči – i bio savladan. Kada ju je poljubio, Jakov je kriknuo glasom muškarca koji leže sa svojom ženom. Taj zvuk je probudio Rahilu iz njenog detinjstva.

Rahila je jedva stigla da opiše taj susret kada se pojavio sam Jakov. Prišao je Labanu, a Rahila je gledala kako ga njen otac odmerava.

Prvo što je Laban zapazio bile su njegove prazne ruke, ali je takođe video i da su strančeva košulja i ogrtač pravljeni od finog tkanja, da je mešina za vodu vešto izrađena, a drška noža izrezbarena od uglačane kosti. Jakov je stao tačno ispred Labana i predstavio se: „Ujače, ja sam sin Rebeke, tvoje sestre, kćeri Nahora i Milke, kao što si im ti sin. Majka me je poslala k tebi, brat me je pojurio k tebi, otac me je oterao k tebi. Ispričaću ti celu priču kada budem čist i odmoran. Molim za tvoje gostoprimstvo, koje je čuveno u celoj zemlji.“

Rahila je otvorila usta da progovori, ali Lia je trgla sestrinu ruku i opomenula je pogledom; čak ni Rahilina mladost ne bi bila dovoljan izgovor za devojkicu koja progovori dok muškarci

razgovaraju. Rahila lupnu nogom o tlo i pomisli otrovne misli o svojoj sestri, nadutoj matoroj vrani, škiljavoj kozi.

Jakovljeve reči o Labanovoj čuvenoj gostoljubivosti bile su učtiva laž, pošto se Laban uopšte nije obradovao što mu je sestrić došao. Malo šta je starca radovalo, a gladni neznanci bili su neželjeno iznenađenje. Ipak, nije mogao ništa da učini; morao je da ispuni zahtev srodnika, a srodstvo među njima nije se dalo poreći. Jakov je znao imena, a Laban je prepoznao lice svoje sestre u muškarcu koji je stajao pred njim.

„Dobro mi došao“, reče Laban bez osmeha, ne uzvraćajući sestriću pozdrav. Kada se okrenuo da pođe, Laban pokaza prstom na Liu, dodeljujući joj tako zadatak da se pobrine za ovu nevolju. Moja majka klimnu glavom i okrete se da pogleda prvog odraslog muškarca koji nije skrenuo pogled pred njenim očima.

Lia je imala besprekoran vid. Prema jednoj od smešnijih izmišljotina ispletenih oko istorije moje porodice, upropastila je oči isplakavši reku suza zbog moguće udaje za mog strica Ezava. Ako poverujete u ovo, onda ćete verovatno poželeti da nabavite čarobnu žabu koja će svakoga na koga zamahnete njome naterati da se zaljubi u vas.

Oči moje majke nisu bile ni slabe, ni bolesne, ni upaljene. Zapravo je pred njenim očima druge hvatala slabost, pa je većina skretala pogled od njih – jednog plavog kao lapis, drugog zelenog kao egipatska trava.

Kada se rodila, babica je povikala da je rođena veštica i da je treba udaviti pre nego što navuče prokletstvo na porodicu. Ali moja baka Ada ošamarila je glupu ženu i proklela njen jezik. „Pokaži mi moju kćer“, rekla je Ada glasom tako snažnim i ponosnim da su je čuli i muškarci napolju. Ada

je svom voljenom poslednjem detetu dala ime Lia, što znači „gospodarica“, i plakala je moleći se da ovo dete preživi, jer je već sahranila sedam sinova i kćeri.

Mnogi su ostali uvereni da je to dete đavo. Iz nekog razloga je Laban, najsujeverniji stvor koga možete zamisliti (pljuvao je i klanjao se kad god bi se okrenuo na levu stranu, zavijao je prilikom svakog pomračenja), odbio da sluša savete kako bi Liu trebalo ostaviti napolju da umre na noćnom vazduhu. Izgovorio je neku blagu psovku na račun detetovog pola, ali je uglavnom ignorisao svoju kćer i nikada nije spominjao njenu različitost. S druge strane, žene su sumnjale da starac uopšte može da razlikuje boje.

Boja Liinih očiju nikada nije izbledela – kako su se neke žene nadale i proricale – nego su one samo još postale sjajnije u svojoj različitosti, a pošto joj trepavice nisu rasle, izgledale su još čudnije. Iako je treptala kao svako drugi, taj pokret bio je gotovo nevidljiv, pa se činilo da Lia nikada ne sklapa oči. Čak su i njeni pogledi prepuni ljubavi ličili pomalo na zmijsko zurenje i retki su mogli da je gledaju pravo u oči. Oni koji bi uspeli bivali su nagrađeni poljupcima, smehom i hlebom natopljenim medom.

Jakov je čvrsto podneo Liin pogled i zbog toga se odmah zagrejala za njega. Zapravo, Liu je Jakov već privukao svojom visinom. Bila je za pola glave viša od većine muškaraca koje je ikad srela i zbog toga ih je odbacivala. Znala je da to nije pošteno. Svakako je bilo dobrih ljudi i među onima koji su joj dopirali do nosa, ali gadila joj se pomisao da legne sa nekim čije su noge kraće i slabije od njenih. S druge strane, nisu se baš tukli oko nje. Znala je da je zovu Gušterica, Zlooka, pa i gore.

Njen otpor prema niskim ljudima potvrdio je san u kome joj je neki visoki muškarac nešto šaputao. Nije mogla da se

seti reči, ali od njih se probudila vrelih bedara. Kada je videla Jakova, setila se sna i njene čudne oči su se raširile.

I Jakovu se Lia dopala. Iako je i dalje brujao od susreta sa Rahilom, nije mogao da zanemari sliku Lie.

Nije bila samo visoka, nego i skladno građena i snažna, blagoslovena punim, visokim dojčkama i mišićavim člancima. To se i te kako dobro videlo kroz haljine koje su se uvek nekako otvarale na preklopu. Imala je momačke podlaktice, ali je hodala poput žene, a njeni bokovi su obećavali.

Lia je jednom usnila nar kako se otvara, pokazujući osam crvenih semenki. Zilpa je rekla da san znači da će imati osmoro zdrave dece. Moja majka je znala da su te reči istina kao što je znala da mesi hleb i pravi pivo.

Liin miris nije bio tajanstven. Ona je mirisala na kvasac kojim je svakodnevno baratala meseći hleb. Osećala se na hleb, utehu i – Jakovu se činilo – na pol. Gledao je u divovsku ženu, a voda mu je išla na usta. Koliko znam, nikada reč nije rekao o njenim očima.

Moja tetka Zilpa, Labanova drugorođena kći, govorila je da se seća svega što joj se ikada dogodilo. Tvrdila je da se seća sopstvenog rođenja, pa čak i dana provedenih u majčinoj utrobi. Klela se da se seća kako joj je majka umrla u crvenom šatoru, u kom je danima bolovala nakon što se Zilpa rodila nogama napred. Lia se podsmevala ovim tvrdnjama, iako ne sestri u lice, pošto bi jedino zbog Zilpe moja majka progutala svoje reči, o čemu god da se radilo.

Zilpino sećanje na Jakovljevo dolazak uopšte ne liči na Rahilino ili Liino. S druge strane, Zilpa nije volela muškarce, koje je opisivala kao dlakave, surove poluljude. Ženama su muškarci potrebni za pravljenje dece i nošenje teških stvari.

Zilpa uopšte nije shvatala čemu još mogu da služe, a još manje je cenila njihovu privlačnost. Strasno je volela svoje sinove, ali samo dok im ne poraste brada. Posle toga bi jedva primoravala sebe da ih makar pogleda.

Kada sam dovoljno odrasla da pitam kako je to bilo kada je došao moj otac, Zilpa mi je rekla da je Elovo prisustvo lebdelo nad njim, pa je zato bio vredan pažnje. Rekla mi je da je El bog groma, visokih mesta i strašnih žrtava. El je mogao da zatraži od oca da odbaci sina – da ga otera u pustinju ili ubije. Bio je težak, čudan bog, ali, priznavala je, suprug dovoljno moćan za Kraljicu Neba, koju je volela u svakom njenom obliku i pod svakim imenom.

Zilpa je pričala o bogovima i boginjama skoro više nego o ljudima. Ponekad bi mi to bivalo dosadno, ali ona je koristila reči na najdivnije načine. Volela sam njene priče o Ninursag, velikoj majci, i Enlilu, prvom ocu. Izmišljala je veličanstvene himne u kojima su ljudi sretali svoja božanstva, pa bi zajedno plesali uz muziku frula i daira, a pevala ih je visokim, tankim glasom prateći se na malom glinenom bubnju.

Još od svog prvog krvarenja Zilpa je sebe smatrala nekom vrstom sveštenice, čuvarke tajni crvenog šatora, kćeri Ašerah, sestre Siduri, koja savetuje žene. Bila je to budalaština, pošto su samo sveštenici služili boginjama u velikim gradskim hramovima, dok su sveštenice služile bogove. Osim toga, Zilpa nije posedovala nikakvu moć predviđanja. Nedostajala joj je sklonost za biljke i nije umela da proriče ni čara niti čita sudbinu iz kozje utrobe. Jedini san koji je ispravno protumačila bio je san o naru sa osam semenki.

Zilpu je Labanu rodila robinja po imenu Mer-Nefat, koju je kupio od jednog egipatskog trgovca u vreme kada je još bio imućan. Ada je pričala da je Zilpina majka bila vitka, vrane

kose i tako ćutljiva da je bilo lako zaboraviti kako uopšte ima moć govora – tu osobinu njena kći nije nasledila.

Zilpa je bila svega nekoliko meseci mlađa od Lie, i kada je Zilpina majka umrla, Ada ih je dojila obe. Igrale su se kao bebe, bile su bliske drugarice, volele su se, zajedno su čuvale stada, sakupljale plodove, izmišljale pesme, smejale se. Osim Ade, niko drugi im na svetu nije bio potreban.

Zilpa je bila gotovo Liine visine, ali vitkija i nežnijih grudi i nogu. Tamnokose i maslinaste kože, Lia i Zilpa su ličile na oca i imale su porodični nos, sličan Jakovljevom – kraljevski sokolov kljun koji kao da se izduživao kada se nasmeju. Obe su, i Lia i Zilpa, govorile rukama, pritiskajući palac o kažiprst u oval naglašavanja. Kada bi zažmirkale od sunca, pojavile bi im se potpuno iste bore u uglovima očiju.

Ali dok je Lia bila kovrdžava, Zilpina crna griva bila je ravna, a nosila ju je dugu do pojasa. Bilo je to najlepše na njoj, pa nije volela da je pokriva. Od marama joj tutnji u glavi, govorila bi i polagala ruku na obraz luckasto glumeći. Čak i kao detetu bilo mi je dozvoljeno da joj se smejem. Te glavobolje su, kako je tvrdila, bile razlog što se toliko zadržava u crvenom šatoru. Nije se sa nama sunčala na prolećnom suncu, niti tražila povetarac u vrelin noćima. Ali kada bi mesec bio mlad – vitak i sramežljiv, jedva vidljiv na nebu – Zilpa bi hodala oko logora tresući dugom kosom, pljeskajući rukama i pesmom hrabreći mesec da se vrati.

Bilha je, kada je Jakov došao, bila dete od osam godina i uopšte se nije sećala tog dana. „Verovatno je bila na nekom drvetu, sisala prst i brojala oblake“, govorila je Lia, ponavljajući jedino što se pamtilo iz Bilhinog ranog detinjstva.

Bilha je bila siročić porodice. Poslednje dete rođeno iz Labanovog semena, bila je kćić robinje po imenu Tefnut – sitne crnkinje koja je pobešla jedne noćić kada je Bilha dovoljno porasla da zna da je ostavljena. „Nikada to nije prebolela“, govorila je Zilpa sa velikom nežnošću, jer je poštovala bol.

Bilha je među njima bila sama, ne samo zato što je bila najmlađa i što su postojale još tri sestre da dele poslove nego i zato što je bila tužno dete, pa je bilo lakše ostaviti je na miru. Retko se smešila i gotovo uopšte nije govorila. Čak ni moja baka Ada, koja je obožavala malu decu, koja je prigrlila Zilpu bez majke u svoj bliski krug i starala se o Rahili, nije mogla da oseti toplinu prema ovoj čudnoj, usamljenoj ptićić koja nikada nije prerasla desetogodišnjeg dečaka i čija je koža bila tamna.

Ostavljena sama sebi, pentrala se po drveću i, činilo se, sanjarila. Sa svoje osmatračnice proučavala je svet, oblake na nebu, navike životinja i ptica. Upoznala je stada kao grupe jedinki, dala je svakoj životinji tajno ime u skladu sa njenim osobinama. Jedne večeri došla je iz polja i prošaputala Adi da se crna patuljasta koza sprema da ojari dva jareta. Uopšte nije bilo vreme za jarenje, a ta životinja je bila jalova već četiri godine. Ada je odmahнула glavom na Bilhinu besmislicu i oterala je.

Sutradan je Laban doneo vesti o neobićnom događaju u stadima, taćno opisavši predviđanje male devoćiće. Ada se okrenula ka njoj i izvinila se. „Bilha jasno vidi“, rekla je Ada ostalim kćericima, koje su se okrenule i zapiljile u tu neprimetnu sestru, prvi put zapazivši blagost u njenim očima.

Kada bi se čovek potrudio da pogleda, odmah bi video da je Bilha dobra. Bila je dobra onako kako je dobro mleko, kako je dobra kiša. Bilha je posmatrala nebo i stada, a posmatrala je i svoju porodicu. Iz mračnih uglova šatora videla je kako

Lia skriva svoj užas kada ljudi bulje u nju. Bilha je zapazila Rahilin strah od mraka i Zilpinu nesanicu. Bilha je znala da je Laban do srži pokvaren koliko i glup.

Bilha je pričala da je njeno prvo jasno sećanje na Jakova vezano za dan kada mu se rodilo prvo dete. Bio je dečak – Ruben – i Jakov je, naravno, bio oduševljen. Uzeo je svog novorođenog sina u ruke i plesao sa njim ukруг oko crvenog šatora, opet i opet.

„Bio je tako nežan sa dečakom“, pričala je Bilha. „Nije dao Adi da ga uzme od njega, čak ni kad je mališan počeo da plače.

Rekao je da je njegov sin savršen i da je čudo ovoga sveta. Stajala sam pored njega i zajedno smo se, Jakov i ja, divili bebi. Brojali smo mu prstiće i milovali nežno teme. Bili smo oduševljeni njime i radošću onog drugog“, pričala je Bilha. „Tako sam upoznala Jakova, tvog oca.“

Jakov je stigao kasno po podne u sedmici punog meseca, pojeo jednostavan obrok od ječmenog hleba i maslina, a zatim pao u san iscrpljenog čoveka koji je potrajao i veći deo sledećeg dana. Lia se užasnula prostom hranom koja mu je ponuđena prvi put, pa je sutradan uzela da spremi gozbu kakva se viđala samo o velikim svečanostima.

„Namučila sam se sa tim obrokom više nego sa bilo čim što sam ikada skuvala“, pričala mi je Lia za toplih dremljivih popodneva dok bismo ljuljale ćupove uskog grla da bi se voda izdvojila iz kozjeg sira.

„U kuću je došao otac moje dece, bila sam sigurna u to. Videla sam da je očaran Rahilom, čiju lepotu kao da sam i sama videla prvi put. Ipak, pogledao me je trepnuvši, pa sam se ponadala. Zaklala sam muško jare, potpuno belo, kao da ga prinosim na žrtvu bogovima. Mesila sam testo dok nije

bilo meko poput oblaka. Posegnula sam duboko u vrećice u kojima sam čuvala svoje najdragocenije začine i upotrebila poslednje sušene narove. Mutila sam, seckala i gulila kao luda, verujući da će razumeti šta mu iznosim.

Niko mi nije pomogao u kuvanju, mada ne bih nikome ni dopustila da dotakne jaretinu ili hleb, pa čak ni ječmenu vodu. Ne bih dala ni rođenoj majci da naspe vodu u ćup“, rekla je i zakikotala se.

Volela sam ovu priču i stalno sam je molila da mi je priča opet i opet. Lia je uvek bila tako pouzdana i ozbiljna, suviše stabilna da bi joj se mutilo u glavi. Pa ipak, dok je pričala o prvom obroku koji je spremila Jakovu, bila je luckasta, plačljiva devojčica.

„Bila sam budala“, rekla je. „Prvi hleb mi je izgoreo, pa sam briznula u plač. Čak sam deo nove vekne podnela kao žrtvu kako bih se dopala Jakovu. Kao kada sedmog dana mesimo kolače za Kraljicu Neba, otkinula sam komad testa, poljubila ga i ponudila vatri kao zalogaj da me taj muškarac zatraži.

Ako ikada kažeš Zilpi jednu reč o ovome, nikada nećeš čuti kraj“, kazala je Lia šaljivo zavereničkim šapatom. „Naravno, da je Laban, tvoj deda, imao pojma koliko sam hrane spremila prosjaku koji je došao ne donevši ni ćup ulja na poklon, sigurno bi me prebio. Ali dala sam starcu dovoljno jako pivo, pa nije imao primedbi.

A možda nije spominjao moju rasipnost zato što je znao da će sa ovim srodnikom imati sreće. Možda je mislio da je pronašao zeta koji neće tražiti mnogo miraza. Teško je pogoditi šta je starac znao, a šta nije. Bio je poput vola, taj tvoj deda.“

„Kao stub“, rekoh ja.

„Kao kamen za kuvanje“, reče moja majka.

„Kao kozji izmet“, rekoh ja.

Moja majka mi pripreti prstom kao da sam nevaljala, ali zatim se glasno nasmeja. Ogovarati Labana nad ognjištem bila je omiljena zabava među njegovim kćerima.

Još mogu da nabrojim njen jelovnik. Jare začinjeno kori-janderom, držano u kiselom kozjem mleku i preliveno sosom od nara. Dve vrste hleba: ječmeni i pšenični. Kompot od dunja i smokve kuvane sa dudinjama. Sveže urme. Masline, naravno. Za piće izbor od slatkog vina, tri vrste piva i ječmene vode.

Jakov je bio toliko iscrpljen da je umalo propustio ručak koji je Lia sa toliko žara spremila. Zilpa je imala muke da ga probudi, pa ga je na kraju polila vodom po vratu, što ga je tako trglo da je skočio ispruženih ruku i oborio je na pod, gde je ležala frkćući poput mačke. Zilpi se ovaj Jakov uopšte nije dopadao. Videla je da je njegovo prisustvo promenilo odnose među sestrama i da će oslabiti njenu vezu sa Liom. Vređalo ju je što je toliko lepši od svih muškaraca koje su do tada videle, pastira debelih usana i ponekog trgovca koji je gledao sestre kao da su stado ovaca.

Jakov je lepo govorio i bio milog lika. A kada je otrpeo Liin pogled, Zilpa je shvatila da im život više neće biti isti. Bila je ljubomorna, ljutita i nemoćna da zaustavi promenu, iako se trudila.

Kada se Jakov najzad probudio i izašao da sedne Labanu zdesna ispred njegovog šatora, jeo je slatko. Lia se sećala svakog njegovog zalogaja. „Uzimao je i uzimao jaretinu i pojeo tri komada hleba. Videla sam da voli slatkiše, i da više voli medeno pivo nego gorko piće koje je Laban gutao. Umem da ugodim njegovim ustima, mislila sam. Znaću onda i kako da zadovoljim ostalo.“

Ova rečenica je uvek terala moju majku da ciči i udara se po bedrima. Iako je bila praktična žena, Lia je takođe bila i najpožudnija od sestara.

„A onda, posle tolikog posla, posle tolikog jela, šta misliš šta se desilo?“, pitala je Lia, kao da ne znam odgovor isto tako dobro kao što poznajem mali polumesečasti ožiljak na zglobu njenog desnog palca.

„Jakov se razboleo, eto šta se desilo. Povratio je svaki zalogaj. Povraćao je dok nije bio sasvim iscrpljen i počeo da ječi. Molio je Ela, Ištar, Marduka i svoju blagoslovenu majku da ga spasu patnji ili puste da umre. Zilpa, derište jedno, uvukla se u njegov šator i videla kako se muči. Izvestila me je o svemu, praveći sve još gorim nego što je bilo. Rekla mi je da je bleđi od punog meseca, da laje kao pas i pljuje žabe i zmije. Bila sam posramljena – i prestrašena takođe. Šta ako umre od mog kuvanja? Ili, još gore, ako se oporavi i okrivi me za svoju nesreću? Pošto niko drugi nije imao nikakvih loših posledica od hrane, znala sam da nije to u pitanju. Onda sam se, šašava kakva sam bila, zabrinula da mu moj dodir nije odvratan. A možda sam pogrešila sa hlebnom žrtvom, jer je nisam dala kao dar bogu ili boginji, nego sam pokušala da izvedem magiju.

Ponovo me je uhvatila pobožnost, pa sam prosula ostatak dobrog vina u ime boginje Anat, isceliteljke. To je bilo treće noći njegove bolesti, a sledećeg jutra je ozdravio.“ Ovde bi uvek odmahнула glavom i slegla ramenima. „Nije neki mnogo dobar predznak za ovako plodne ljubavnike, je li?“

Jakov se brzo oporavio i ostao sa njima, nedelju za nedeljom, dok se svima nije činilo da je oduvek bio tu. Preuzeo je brigu o mršavim stadima, pa Rahila više nije morala da ide za stokom. Taj posao joj je pripao u nedostatku braće.

Moje deda je krivicu za stanje svojih stada i opadanje svog imetka svaljivao na to što su mu svi sinovi pomrli pri

rođenju i što su mu ostale samo kćeri. Nije ni razmišljao o sopstvenoj lenjosti, verovao je da bi samo sin mogao da mu preokrene sreću. Savetovao se sa ovdašnjim sveštenicima, koji su mu rekli da žrtvuje najboljeg ovna i bika kako bi mu bogovi podarili muško dete. Oblegao je svoje žene i prilježnice u polju, kako ga je posavetovala jedna stara babica, ali mu je sav taj trud doneo samo svrab po zadnjici i izgrebana kolena. U vreme kada je Jakov došao, Laban se već odrekao nade da će imati sina ili bilo kakav bolji život.

Nije očekivao ništa od Ade, koja više nije mogla da rađa i koja je bila bolesna. Ostale tri žene su mu ili umrle ili pobege. Nije mogao sebi da priušti ni izdatak od nekoliko novčića za običnu robinju, a kamoli cenu nove neveste. I tako je spavao sam, osim u noćima kada se peo uz brdo da uznemirava stado kao neki zagoreli dečak. Rahila je pričala da je pohota moga dede među pastirima bila legendarna. „Ovce beže poput gazela kada se Laban penje uz brdo“, podsmevali su se.

Kćeri su ga prezirale iz stotinu razloga, a ja sam znala svaki. Zilpa mi je pričala da je jednom, nekoliko meseci pre njenog prvog krvarenja, na nju bio red da odnese mome dedi ručak. On je posegao za njom i stegao palac i kažiprst oko njene bradavice, stiskajući je kao da je koza.

Lia je takođe pričala da joj je Laban zavlacio ruku pod haljinu, a kada je to rekla Adi, baka ga je tako pretukla tučkom da ga je raskrvarila. Odlomila je rogove s njegovog omiljenog kućnog boga, a kada mu je zapretila da će baciti na njega kletvu od koje će postati impotentan i dobiti čireve po telu, on se zakleo da više nikada neće dotaći svoje kćeri i pokušao da se popravi. Kupio je zlatne narukvice Adi i svim kćerima – čak i Zilpi i Bilhi, što je bio jedini put kada ih je priznao za rod. Osim toga, doneo je kući prelepi kip Ašerah – veliki stub, visok gotovo kao Bilha – delo najboljeg grnčara kog je

uspeo da nađe. Žene su ga postavile na bamah, sveto mesto gde su se prinosile žrtve. Naročito je lepo bilo boginjino lice, sa bademastim očima i vedrim osmehom. Kada bismo je za punog meseca prelivale vinom, činilo nam se da se njena usta osmehuju još šire.

Ali sve je to bilo godinama pre Jakovljevog dolaska, kada je za Labana još radilo nekoliko slugu, a njihove žene i deca punili su logor mirisima kuvanja i smehom. U vreme kada je stigao moj otac, Labanu su preostale samo bolesna žena i četiri kćeri.

Iako se Laban prilično radovao Jakovljevom prisustvu, njih dvojica se duboko nisu podnosila. Mada su bili različiti kao gavran i magarac, bili su vezani krvlju, a uskoro i poslom.

Jakov je, kako se pokazalo, bio vredan radnik sa smislom za životinje – naročito za pse. Pretvorio je tri Labanova beskorisna mešanca u dobre čuvare stada. Kada bi zazviždao, psi bi mu pritrčali uz bok. Zapljeskao bi rukama i oni bi trčali u krugovima terajući stado za njim. Povikao bi i oni bi stali u odbrambeni stav sa takvom divljačnošću da Labanovo stado nikada nije stradalo od lisica ili šakala. A ako bi naišao neki lopov, radije bi pobegao nego se suočio sa iskeženim zubima ovog silovitog malog čopora.

Uskoro su drugi muškarci počeli da zavide Jakovu na njegovim psima i tražili da ih kupe. Umesto da ih proda, Jakov je po cenu jednodnevnog rada iznajmio za parenje mužjaka pametnih vučjih očiju. Kada je najmanja od naših kuja oštenila leglo psa-vuka, Jakov je uvežbao štence i prodao četiri od njih pet za, kako nam se činilo, nebrojeno blago, koje je uskoro pretvorio u poklone. To je dokazivalo koliko je dobro naučio da razume Labanove kćeri.

Poveo je Rahilu do izvora na kom su se sreli i darivao je prstenom od plavog lapisa koji je nosila do smrti. Potražio

je Liu, koja je češljala vunu, i bez reči joj dao tri lepe zlatne grivne. Zilpi je dao posudicu za obredno prelivanje u obliku boginje Anat, iz koje je livenica isticala kroz bradavice na dojčkama. Položio je čitav džak soli pred Adina otečena stopala. Setio se čak i Bilhe i doneo joj malenu amforu meda.

Laban je gundao da je njegov nećak trebalo da preda zaradu od kučića njemu, pošto je njihova majka bila njegovo vlasništvo. Ali starca je umirila kesa novčića, sa kojom je odmah otrčao u selo i doveo Rutu. Jadnica.

Za godinu dana Jakov je postao nadglednik Labanovog imanja. Sa svojim psima vodio je stada daleko, pa su jaganjci pasli nežnu travicu, ovce brstile sočno lišće, a odrasli ovnovi bazali kroz čvrsti korov. Stada su toliko napredovala da je za sledeće šišanje Jakov morao da unajmi dva dečaka da završe posao pre kiša. Rahila se pridružila sestrama u polju, gde su zasejale mnogo više žita.

Jakov je naterao Labana da pristane da žrtvuje dva debela jagnjeta i jedno jare bogovima njegovog oca, u znak zahvalnosti za napredak. Lia je, na Jakovljev zahtev, umesila kolače s kvascem od dragocenog brašna čuvanog za žrtve. Jakov je, kako su mu i preci činili, spalio cele vekne i cele odabrane delove životinja umesto samo nekoliko komada. Žene su između sebe gundale zbog razbacivanja.

Za moju porodicu bila je to godina promena. Stada su se množila, usevi uspevali, a očekivalo se i venčanje. Mesec dana po dolasku, Jakov je upitao Labana kolika je nevestinska cena za Rahilu, kao što je i obećao prvog dana. Pošto mu je bilo jasno da njegov sestrić nema imanja, Laban je mislio da će sa momkom proći povoljno, pa je napravio veličanstvenu predstavu nudeći svoju kćer za samo sedam godina službe.

Jakov se na to nasmejao. „Sedam godina? Mi ovde razgovaramo o devojci, a ne o prestolu. Za sedam godina ona može da umre. Ja mogu da umrem. A može se desiti, što je najverovatnije, da ti, starče, umreš. Daću ti sedam meseci“, rekao je Jakov. „A kao miraz uzeću pola tvog jadnog stada.“

Laban skoči na noge i nazva Jakova lopovom. „Vidi se da si sin svoje majke“, besneo je. „Misliš da ti svet nešto duguje? Nemoj mnogo da mi se uznosiš, otpatku od porođaja, da te ne pošaljem natrag dugom nožu tvoga brata.“

Zilpa, najbolja uhoda među njima, izvestila je o svadi, pričajući kako su se natezali oko vrednosti moje tetke i o tome kako je Laban grmeo, a Jakov pljuvao. Na kraju su se saglasili na godinu dana službe. Što se tiče miraza, Laban je tvrdio da je siromašan. „Imam tako malo, sine moj“, rekao je, postavši najednom patrijarh pun ljubavi, „a ona je takvo blago.“

Jakov nije mogao da prihvati nevestu bez miraza. To bi od Rahile načinilo prilježnicu, a od njega budalu koja plaća godinom svog života za devojku koja samo žrvanj, vreteno i košulju na leđima može da nazove svojim. Zato je Laban u pogađanje ubacio i Bilhu, dajući time u isto vreme Rahili položaj supruge sa mirazom, a Jakovu mogućnost da stekne prilježnicu.

„Moraš da mi daš i deseti deo jaganjaca što se ojagnji i jarića što se ojare za godinu u kojoj ću čuvati stado“, reče Jakov.

Na to je Laban prokleo Jakovljevo seme i otutnjao. Čitava sedmica je prošla dok dva muškarca nisu okončala pregovore, sedmica koju je Rahila provela plaćuci poput deteta, a Lia nije spremala ništa osim žitne kaše, hrane za ožalošćene.

Kada su ugovorili uslove, Laban je otišao kod Ade kako bi mogla da počne sa planovima za venčanje. Ali Ada je rekla ne – „Nismo mi varvari koji udaju decu.“

Rahila nije mogla da bude ni obećana, rekla je svome mužu. Devojka možda izgleda spremna za udaju, ali je još

nezrela, još nije krvarila. Moja baka je tvrdila da će Anat prokleti polja ako se Laban usudi da prekrši ovaj zakon, a da će ona sama smoći snage da ponovo izudara svoga muža tučkom po glavi.

Ali pretnje su bile suvišne. Laban je shvatio prednost ovog odlaganja i odmah otišao Jakovu sa većću da će morati da čeka da devojka bude spremna pre nego što odrede datum venčanja.

Jakov je prihvatio situaciju. Šta je drugo mogao? Rahila je, besna, vikala na Adu, koja ju je ošamarila i poslala je da besni negde drugde. Rahila je zauzvrat pljusnula Bilhu, proklela Zilpu i režala na Liu. Čak je šutnula i prašinu pred Jakovljevim nogama, nazvavši ga lažovom i kukavicom pre nego što je gorko briznula u plač obisnuvši mu se oko vrata.

Počela je da gaji mračne slutnje o budućnosti. Nikada neće krvariti, nikada se neće udati za Jakova, nikada neće rađati sinove. Odjednom su joj se male, visoke grudi kojima se ponosila činile sićušnim. Možda je čudovište, dvopolac kao debeli idol u šatoru njenog oca, onaj sa deblom drveta među nogama i sisama kao u krave.

I tako je Rahila pokušala da pospeši svoje sazrevanje. Pre sledećeg punog meseca umesila je kolače za žrtvu Kraljici Neba, što nikada ranije nije učinila, i spavala celu noć stomaka pritisnutog uz postolje Ašerah. Ali mesec je nestao i ponovo se zaokruglio, a Rahilina bedra su ostala suva. Otišla je sama u selo, da od babice Ine zatraži pomoć. Ova ju je svu izbola ružnim trnjem koje je raslo u obližnjem suvom rečnom koritu, ali opet je došao mladi mesec, a Rahila je ostala dete.

Kada je sledeći mesec nestajao, Rahila je izgnječila gorke plodove i pozvala starije sestre da vide mrlju na njenom pokrivaču. Ali sok je bio grimizne boje, a Lia i Zilpa su se smejale semenkama na njenim bedrima.

Sledećeg meseca Rahila se zavukla u svoj šator i nijednom se nije iskrala da vidi Jakova.

Najzad, devet meseci posle Jakovljevog dolaska, Rahila je prokrvarila prvom krvlju i zaplakala od olakšanja. Ada, Lia i Zilpa pevale su prodornu, grlenu pesmu kojom se objavljuju rođenje, smrt i žensko sazrevanje. Kada je sunce započelo novi mesec, u vreme kada se svim ženama završava krvarenje, one su utrljale kanu u Rahiline nokte i tabane. Kapke su joj obojile žuto, a na prste i članke ruku i nogu nanizale su joj sve grivne, ukrase i drago kamenje koje su našle. Glavu su joj pokrile najfinijim tkanjem i povele je u crveni šator. Pevale su pesme boginjama: Inani i gospi Ašerah od Mora. Govorile su o Elat, majci sedamdeset božanstava, među njima i Anat, dadilje Anat, braniteljke majki.

Pevale su:

„Čija je put svetla kao Anatina?

Čija je lepota poput Astartine?

Astarta je sada u tvojoj utrobi,

Ti nosiš moć Elatinu.“

Žene su joj pevale sve pesme dobrodošlice dok je Rahila jela med od datula i fini kolač od belog brašna, načinjen u trouglastom obliku ženskog pola. Popila je onoliko slatkog vina koliko je mogla da podnese. Ada je trljala Rahili ruke i noge, leđa i stomak mirišljavim uljima sve dok ova nije skoro zaspala. Kada su je poneli u polje da se venča sa zemljom, Rahila je već bila oglupavela od uživanja i vina. Nije se sećala kako su joj se noge uprljale zemljom i skorelom krvlju. Smešila se u snu.